СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 216. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 17 вересня 1931. VOL. XXXIX. No. 216. Jersey City, N. J., Thursday, September 17, 1931. THREE CENTS.

СТАРОКРАЄВІ ЛИТОВСЬКІ РЕДАКТОРИ ПРО ЗАЦІКАВЛЕННЯ ЛИТОВЦІВ УКРАЇНОЮ

ДЖЕРЗИ СІТИ. — Литовська старокраєва преса присвячує тепер дуже богато місця українським справам. Пишуть про події на Великій Україні й про українські землі під Польщею. Для Українців є призначені в Литві спеціяльні години на радіо. Влаштовуються українські концерти і вистави та лекції. Урочисто обходять теж Свято Першого Листопада, яке влаштовується заходами Українсько-Литовського Товариства.

Таке розповідали в редакції „Свободи" Атанас Бружас, літ 38, заступник президента Союза Литовських Журналістів і редактор часопису „Мусу Рітойс", найбільшого литовського тижневика в світі, який має 102,000 передплатників, та Августас Грицус, літ 33, другий редактор литовського щоденника, „Лєтуос Айдас".

Обидва редактори приїхали до Злучених Держав з Ковна, теперішньої столиці Литви, від імени Союза Литовських Журналістів, який обєднує коло 100 литовських журналістів та вислав своїх членів, редакторів Бружаса і Грицуса до Америки, щоби ввійшли в тісніший звязок з тутешніми литовськими редакторами.

Обидва старокраєві редактори прибули до „Свободи" в товаристві відомого литовсько-американського редактора Йонаса Валаітіса, редактора „Вієнібе", найстаршого литовського часопису в Америці, який виходить у Брукліні, Н. Й., від 1886 р.

Литовські Гості оглянули будинок У. Н. Союза й познайомилися з урядниками та приглянулися діловодству нашої організації, редакції й друкарні.

Вони заявили, що тепер рішено в Литві обмінюватися з Литовцями в Америці при помочі висилки кождого року журналістів, котрі провірювали би відносини на місцях та інформували б вірно старий край про литовське життя в Америці.

З тої причини висилатимуть вони кождого року по двох або трох редакторів до Америки на кількамісячний побут. Знов американські литовські редактори будуть у такий самий спосіб відвідувати кождого року Литву, щоби краще визнаватися в краєвих справах.

В редакції „Свободи" вивязалася довша дискусія на тему українсько-литовського зближення, пропаганди і т. п. При кінці дискусії Шановні Гості заявили, жартуючи, що литовським редакторам приходиться писати тепер богато про Україну, бо голова Союза Литовських Журналістів, д-р Пурицкас, оженився з Українкою, додаючи, що таких подруж, Литовців з Українками, є тепер дуже богато.

Гості відвідали вже більші литовські кольонії в Америці, головно ті, де виходять литовські ґазети, і вертаються назад до Литви.

ГУВЕР ПРОТИ ПРОДОВЖЕННЯ МОРАТОРІЇ І ПРОТИ ПИВА.

ВАШИНГТОН. — Нюйорська американська преса передала вісти про наради президента Гувера з банкирами з великою радістю, представляючи, що нібито президент вже так як би згодився на трилітню мораторію щодо воєнних довгів, та на 3% пиво.

Тимчасом офіціяльне звідомлення подає, що всі ті реляції є видумкою. Президент мав наради з членами Дорадчого Тіла Федеральної Резервової Ради, але на тих нарадах, як зазначує урядовий комунікат, не було навіть мови про мораторію і пиво.

Банкирі радили з президентом у справі теперішнього економічного положення, але на ділі не знати, що врадили. Зате є певним, що визначні банкирі є за продовження мораторії від 3 до 5 літ, та за краще пиво. Одначе президент є тої думки, що мораторія нічого не поможе, поки Европа не зробить з собою порядку під політичним оглядом. А щодо пива, то президент заявив, що не зробить ніякого кроку. Кажуть, що якби навіть президент хотів це перевести, то конґрес був би у своїй більшости проти цього. Доперва републиканська конвенція може принести щодо цього зміну.

АТО РАЗ МОРҐЕДЖ!

НЮ ЙОРК. — „Радіо Сіти", нова монументальна будівля, яку проектує Джан Д. Ракефелер мол. і яка коштуватиме $250,000,000, дістала від „Метрополітен Лайф Іншоренс" заморґеджовану 5-процентову позичку на суму $65,000,000. Стейт заробить на тій фінансовій трансакції $325,000.

ВЕТЕРАНИ ЗА БОНУС І ПИВО.

ВАШИНГТОН. — На конвенції Американського Леґіону, яка відбудеться слідуючого тижня в Дітройті, дебатуватимуть ветерани над двома найважнішими справами: ветеранський бонус і дозвіл на вириб кращого пива.

150 ТРУПІВ ПІД ЦЕРКВОЮ.

БЕЛІЗ. — Під розвалинами католицької церкви знайдено 150 трупів, жертв недавнього гурагану. Ще досі не відкопано всіх жертв катастрофи.

АРЕШТУЮТЬ ЛІДЕРІВ ФАШИСТІВ.

Здавивши без ніякого труду „революцію", яку влаштували австрійські фашисти, поліція тепер перейшла до арештів їх лідерів. Уже поарештовано майже всіх головніших лідерів на чолі з князем Рудигером, бувшим міністром внутрішніх справ і головою гаймвери.

ЩЕ ПРО УБИВСТВО В ПРЯШЕВІ.

Про криваву подію в Пряшеві, де божевільний гр.-кат. священик Кендровський убив прелата-крилошанина Коротнокія, пишуть місцеві часописи: Кендровський, 40-літна людина, був перед кількома роками виключений з гр.-кат. церкви з причини ненормального поведення. В день убивства він купив у Кошицях ніж, поїхав до Пряшева і в брамі єпископальної резиденції ждав на крил. Коротнокія, що йшов на вечірню. Коли Коротнокій стянув у брамі, Кендровський вбив йому ніж у груди і втік. Коротнокій зробив ще кілька кроків по коридорі резиденції, а врешті впав. До нього поспішив священик Войтович, що був недалеко, опісля сам єпископ, Павло Гойдич, але Коротнокій за кілька хвилин умер. Поліція швидко знайшла злочинця на головній вулиці міста й арештувала. Кендровський на поліції давав дивні відповіди, говорив, що сповнив Божу волю і взагалі виглядав на божевільну людину, тому його відставили до заведення для божевільних.

НУЖДА НА ЗАКАРПАТТІ.

Про страшну нужду селян на Закарпатті повідомляють з села Буковцьова: Підчас війни не було такої біди, як тепер. Люди зачинають забувати, що таке хліб. По кілька місяців вже нема й вівсяного ощипка. Варять всякий бурян і тим живуться. Від такої їди, розуміється, хорують і вмирають. Перед кількома тижнями вибралося 80 осіб, мущин і жінок, на жнива до богатших селян коло Ужгороду. Ходили три дні, шукаючи роботи, і не знаходили. Половина вернулася з нічим до дому, а друга половина таки наняласъ за 16—17 часть, жала по 5—6 днів і пять заробили один метер зерна. Поділилися тим зерном і несли 80 км. пішки до дому. На залізницю не мали грошей. Коли вернулись, три особи захорілн з голоду і перемучення.

НЕФАХОВІ ЗЛОДІЇ.

Клопіт з украденою касою мали чесні громадяни Антін Недільський і Михайло Небарт, що добулися в ночі до громадського уряду. Не можучи на місці дати собі ради з касою, забрали її з грішми до ліса. Одначе і тут не вміли її отворити і так довго з нею поралися, аж зловила їх поліція разом з касою.

ПОЛЬСЬКІ МІСТА НА ЛІЦИТАЦІЇ.

В Польщі відбулося кілька ліцитацій майна деяких маґістратів, на покриття довгів з причини запротестовання їхніх ексклів. В одному з міст продано плити на вуличні хідники. В іншому місті на Поморю занято пожарні сикавки, а ще в одному місті опечатано електрівню. Таких випадків більше.

ЯК ПОЛАГОДЖУЮТЬ ПРОХАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕТЕНТІВ.

Пелагія Гордійко, вдова по вбитім державнім службовику, ще з часів царської Росії, внесла прохання в дні 22. серпня 1930 р. до департаменту лісництва міністерства рільництва у Варшаві з проханням признати їй емеритальне забезпечення. І хоч минув уже рік прохання не полагоджено. Вдова живе в страшній нужді. Нема сумніву, що прохання дійшло до департаменту лісництва, бо поліція приходила в цій справі довідуватися до вдови.

НЕ ВМІЛА ДОБРЕ БРЕХАТИ.

Анна Винник не вміла добре збрехати і за те мусить відсидіти трицять днів у Бетлфорд, Саск.

Анна Винник служила у фармера Віра з Кетер вуд коло Пердю. В четвер, 13 серпня, коли її господар не був дома, дівчина оповіла сусідам, що якісь розбишаки напали на дім та приневолили її бездільно стояти, тоді, коли вони перевертали все в хаті догори ногами. Сусіди зараз дали знати поліції, одначе коли полісмени зачали питати дівчину про подробиці, вона запуталась і наконець призналася, що вона сама поперевертала все в хаті і вкрала в господаря 60 долярів готівкою та чеками, які сховала в стіжку.

РОСІЙСЬКІ ЕМІҐРАНТИ ВЧАТЬСЯ ПОЛІЦІЙНОГО РЕМЕСЛА.

В Парижі заложено школу, в якій приготовляється російська монархістична еміґрація до поліційного звання. Ці еміґранти приготовляються на всяку потребу і мають надію, що вона будуть потрібні Росії ще за свого життя. До тої школи ходить 300 людей, в більшости бувших офіцирів царської армії. Вони вчаться передовсім на добрих детективів, щоби бути спосібними доглядачами російської іміґрації в кожнім краю в Европі і забезпечити перед можливим пірванням визначних еміґрантів тайними совітськими шпигами, як це мало місце з ген. Кутєповом.

ШІСТЬЛІТНІЙ ХЛОПЧИК РАТУВАВ НЯНЬКУ І ВТОНУВ.

Шістьлітній хлопчик Доглєс Мекартур у Торонті переплатив життям спробу вратувати від утоплення свою трицятьлітню няньку, яка підчас купання зачала тонути. Коли хлопчина спостеріг небезпеку, без надуми кинувсь у воду, але слабі дитячі руки не вспіли не тільки вратувати життя улюбленої няньки, але й себе самого. Свідком сцени була вісімлітня сестра Доглєса.

САСКАЧЕВАН ПОТРЕБУЄ 18 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ ДОПОМОГИ.

Премієр Андерсон заявив, що на допомогу фармерському населенню в околицях потерпівших від посухи треба $18,000,000. Уряд мусітиме опікуватися цілий рік 3,000 родин і кожній з них виплачувати місячно по $50. Потерпівші будуть звільнені на рік від плачення позичок і морґеджових довгів. Жонатим буде дана робота недалеко дому. Премієр остерігав, щоби ніхто націлно не переселювався на північ, бо там земель мало.

У ГРУДНІ СПИС НАСЕЛЕННЯ.

Ідуть приготування до загального спису населення в Польщі, який відбудеться в грудні ц. р. Тепер у найближчих днях списуватимуть людські мешкання, не лише доми, а й памети, циганські та циркові вози, замешкані т. зв. „берлйжки", землянки і т. д.

РОСТИННЕ МАСЛО.

„Красная Газета" доносить, що російський дослідник Алєксандров знайшов спосіб роблення масла з сімя, горіхів і т. п. На північнім Кавказі хочуть вибудувати ще цього року фабрику, яка буде виробляти ростинне масло. Коровяче масло буде призначене виключно для експорту.

ОБКРАДАЮТЬ ЦЕРКВИ.

В Коломийщині злодії вломилися за одну ніч аж до чотирох церков. І так в остапківській церкві перешукали всі сховки, в Голодах забрали скарбонку з грішми невідомої покищо скількости, в Раківчику забрали 60 зол., а в церкві в Камінках Малих забрали всі гроші зі скарбони.

РУМУН ЛЕКА У ФРАНЦУСЬКІМ СУДІ.

Паризькі власти потягнули до відповідальности за шпіонажу румунського підданого Леку, замішаного в крадіж документів з французького міністерства внутрішних справ і доставлених до Букарешту.

ПОВІТРЯНА ТРУБА ВИПИЛА ОЗЕРО.

В околиці Розкопачева в Любартівщині, в Польщі, повітряна труба „втягнула в себе" воду з озера, а потім виляла її на поля. На другий день люди збирали на полі риби, викинені з озера. Сила гурагану була така велика, що цілий ліс лежав на землі з вирваними корінями.

НЕЗВИЧАЙНА ОПЕРАЦІЯ.

Дволітній хлопчик фармера в провост (Канада) вложив руку до січкарні і ножі відтяли йому два пальці. Місцевий лікар, д-р Йорк, зложив оба пальці з рукою і вони зрослися.

ЗГИНУВ СЛАВНИЙ ПЕС.

Французька преса розписується про славного поліційного пса, що в часі світової війни був ранений і тричі відзначений. Пес розумів команду в трох мовах і „служив" при полку артилерії. Він віднайшов був затрачений відділ жовнірів і кілька разів переніс до команди важні звідомлення. Як пишуть — відзначався вповні „людською інтеліґенцією".

РОЗСТРІЛ КИТАЙСЬКОГО СТАЛІНА.

В Шангаю розстріляли генерального секретаря китайської комуністичної партії, Чанфуа, відомого під назвою „китайський Сталін". Чанфуа укривався на території французької місії в Шангаю. Там комуністи повинили про місце його тайного побуту французької поліції, яка видала його китайській владі. Чанфуа розстріляли до 24 годин. На протязі кількох днів невідомі люди вбили трох комуністів, що його видали.

ПЕРЕВОДЯТЬ НОВУ „ПАЦИФІКАЦІЮ" ГАЛИЧИНИ

ПІД ВИГЛЯДОМ ВІЙСЬКОВИХ ВПРАВ „ПАЦИФІКУЮТЬ" НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ СЕЛАХ.

ЛОНДОН (Англія). — Українське інформаційне бюро дістало відомости про нову польську „пацифікацію" в українських селах, яку переводять відділи польського війська в порозумінню з поліцією.

Дня 22 серпня до села Підгірець, пов. Жовква, прибуло на вправи 4 швадрони саперів зі Львова. По вечірні, в год. 8, жовніри напали на повертаючихся з церкви й молочарні селян та без найменшої причини почали бити їх своїми реміннями, пасками й колами з плота. Важко побиті: Стефан Кокір, обидві ноги покалічені; Михайло Бедрій —плечі; Стефан Король, побите око й скалічена нога; Мирон Бокій — увесь тяжко побитий; Михайло Сікорський, Василь Покоцький, Антін Якимович, Стефан Сеник, Володимир Бедрій, Михайло Ковальчук, Мирон Павлів, Іван Горник, Йосиф Горник і багато інших побиті лекше.

Є дані, що жовніри до цього були намовлені поліцією. В нападі на мирне українське населення брали участь також підстаршини, а особливо визначився капраль Довбонь. Коли вахмайстрови донесено про напад, він похвалив жовнірів. Жовніри потім старалися припинити працю в місцевій молочарні. Капраль Довбонь грозив крісом місцевому українському священикови, який протестував проти забирання сіна зі стайні та вигнання коней з неї. Ніяких старшин на час тої „пацифікації" не можна було допитатися. На другий день відділ відійшов в сторону Бродів для дальших своїх „подвигів".

Крім того по українських селах розкватировано вже від довшого часу уланів, які брутально поводяться з українським населенням та з його майном, і всякими способами докучають Українцям.

СПРОСТОВУЮТЬ ПОЛЬСЬКІ БРЕХНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Німецьке телеграфічне бюро Вольфа подає, що всі ревеляції польської ґазети „Ілюстрований Курєр Цодзенни" про допомогу Німцями УВО неправдиві, а „документи", які подає газета, фальшовані. „Курєр Цодзенни" далі старається підпирати свої твердження й хапається за якісь „відомости" з 1922 року.

НЕЗАДОВОЛЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФЛЬОТІ.

ЛОНДОН (Англія). — Урядові кола та парлямент дуже занепокоєні відомостями про незадоволення в англійській фльоті тим, що старшинам і матрозам зменшено утримання, в звязку з загальним скороченням державного буджету. Бояться, що незадоволення може також обхопити армію та поліцію, яким теж зменшено утримання.

Осінні маневри фльоти припинено й кораблі відкликано до своїх постійних стоянок у морських базах.

ҐАНДІ ДОМАГАЄТЬСЯ ПОВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ІНДІЇ.

ЛОНДОН (Англія). — На конференції довкола круглого стола Ґанді виголосив першу свою промову. Спокійним голосом і дуже здержливими висловами він заявив, що Індія домагається повної незалежности від Англії. Індія хоче бути цілком рівною й рівноправною з Англією та приятелькою її, а не тримаюю „на шовковому шнурі любови", як тепер.

Ґанді старається побачитися з Черчілем, що ставиться до Індії непримиримо й заявляється проти всяких задоволень індійських вимог. Ґанді вже бачився з сином Черчіля й просив його переказати свому батькови, що Ґанді вважає Черчіля приятелем Індії, з яким хоче порадитися.

НІМЕЧЧИНА НАПРАВЛЯЄ СВОЇ ФІНАНСИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Заборона ввозу до Німеччини певних чужинецьких виробів привела до того, що за серпень німецький вивіз перебільшив довіз на 77 міліонів долярів. За останні сім місяців перевищення довозу за кордон над довозом дало суму 364 міліонів долярів.

Такий стан зовнішної торговлі дуже ратує німецькі державні фінанси та пособляє оздоровленню німецького фінансово-економічного життя без нових позичок.

АНГЛІЯ ЗАВОДИТЬ МИТО.

ЛОНДОН (Англія). — Англія залишає свою політику „вільної торговлі" й заводить мито на певні чужинецькі вироби й сирівці, що привозятьмуть до неї. Висота мита має доходити до 20% вартости привозу. За встановлення мита висловився тепер навіть такий оборонець „вільної торговлі" як член ліберальної партії Саймон.

Заява Саймона, що він також приєднується до сторонників мита, викликала велику сензацію в парляменті. Французька преса незадоволена встановленням мита, бо англійське мито болючо вдарить по французькому експорті до Англії, який складається в більшости з люксусових виробів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В ЛУЧНОСТИ СИЛА

Всім нам добре відомий клич У. Н. Союза: „В лучности сила". Колиб ми одначе дійсно вглибилися в дійсний змисл того клича, то У. Н. Союз був би сьогодні куди сильнішою орґанізацією. Але цього нема. І саме заставляє нас це піднести, коли хочемо обговорити справу допомоги Союзовців Союзовцям. І то обговорити її так без обиняків, не закриваючи того лиха, яке ослаблює нашу орґанізацію, а тепер не дає змоги зорґанізувати допомогу безробітним, а потребуючим членам нашої орґанізації в такий спосіб, який відповідав би повазі У. Н. Союза й моральній вартости його членства.

На засіданню Екзекутиви в липні б. р. ствержено, що великі відділи організації дають собі якось раду з допомогою безробітним своїм членам. У тих відділах маємо мало випадків, щоби безробітні, бідні члени тратили членство через безробіття. Відділи самі ратують своїх членів. Зате з малими відділами, або такими, що прямо не мають приписаного статутом числа членів і є на ділі неправосильними, справа мається цілком інакше. В таких відділах звичайно відділові каси порожні. Там нема кому ратувати безробітних і вони відпадають від орґанізації.

Теперішнє нещастя накладає на нас обовязок видвигнути отсе все прилюдно. Це й зробила Екзекутива нашої орґанізації. Бо коли не помогали напімнення уряду й голоси нашого органу, так хай хоч теперішнє нещастя відчинить нашому членству очі щодо цього лиха, яке вкорінилося в орґанізації.

Бо не дасться закрити тої правди, що ми маємо по малих місцевостях по кілька відділів, а з тих кількох можна би доперва мати один добрий відділ, добре загосподарований і добре ведений. І колиб ми думали кличем „В лучности сила", то ніколи не стерпілиб цього нездорового явища. Ми ніколи не допустили би до цього, щоб якийсь амбітний член розбив відділ і заснував без потреби другий. Тоді ми не мали би слабих відділів з порожними касами, а були би самі сильні й добре загосподарені, які ратували би тепер зі своїх кас своїх членів. Треба тільки розглянутися по відділах У. Н. Союза, щоби наглядно переконатися, що так є, як пишемо.

Тому витягаймо з лихоліття, як люди розумні й розважні, ще одну консеквенцію: Ліквідуймо вже тепер слабі відділи й лучімся в сильні одиниці. І скажім собі, що коли нема від слабих відділів помочі, то цьому в багатьох випадках завинили наші амбіції, які теж треба тепер зліквідувати.

I. Сулима.

УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО ПІД БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ОБУХОМ

"Die Schule ist ein Politikum" (школа є справа політична), так проголосила колись Марія Тереса, цісарева Австрії. Тому школа в Австрії була поставлена під опіку держави. Українських дітей та дітей інших австрійських народів вчили в школах про чесноти дому Габсбурґів, про „цісареву сльозу" та про інші небилиці.

Російські комуністи пішли дальше за Марію Тересу, бо вони зполітикували не тільки школу, а ще й літературу. Вони поставили собі завдання зробити літературу **знаряддям комуністичної політики.** Те, що пишеться в постановах комуністичної партії, література повинна поетичною мовою розясняти читачам віршами і в прозі.

Колись за російської цариці Катерини Другої теж була така політика супроти красного письменства. Тоді виховався був на Московщині цілий штаб „тупорилих віршомазів", як їх назвав Тарас Шевченко. Вони мусіли хвалити царицю та її коханців (Орлових, Потьомкина і ін.). Їх поезія, як писав між ними найталанови-тіший — Державін, була — „любезна,
приятна, сладостна, полезна
как летом вкусний лімонад"

Навіть батько нового українського письменства, Іван Котляревський, знаменитий автор „Перелицьованої Енеїди", не вдержався й написав „Оду до князя Куракіна", російського сатрапа на Україні. В цій оді просить Котляревський царського намісника:

„І над нами (тобто над Ук-
[раїнцями!)
Ще хоч трохи попануй"...

Але ці лакейські ноти зрідка чулися в українському письменстві. Шевченко своєю поезією поклав кінець малоросійським запобіганням перед російським царством і панством. Царську цензуру так прогнівили „несамовиті" Шевченкові вірші, що в другій половині 19. століття вже було заборонено не тільки гудити, але й хвалити українською мовою російські порядки...

Російські большевики побачили, що вже не можна вернутись до указу 1876 року, яким українське слово в Росії було заборонене. Правда, були й тут хитання: коли року 1919 російські комуністи захопили Україну, то присланий з Москви в ролі комісара радянської України Християн Раковський проголосив у своїй промові, що на Україні має бути заведена „диктатура російської культури", бо, мовляв, на Україні робітництво не знає української мови...

Але, не зважаючи на ці заяви, большевики мусіли визнати, хоч і обмежено, права української мови та українського письменства. Але ці „права" української літератури вони розуміють по свойому: письменник може тільки хвалити, тільки прославляти пануючий режім. Письменник не сміє навіть „Езоповим стилем" натякнути на те, що він має іншу, свою думку, відмінну від комуністичних приписів.

Слідом за московськими комуністами також „комуністи України" ухвалили ще року 1927 ряд постанов і правил для української літератури. Наведемо кілька для прикладу:

„Провадячи роботу, скеровану на підвищення соціяльної й художньої якости літератури й мистецтва, партія поборює всякі контрреволюційні, буржуазно-ліберальні й т. п. виявлення в літературі. Одним зі шляхів звязку літератури з масою є вживання літературно-мистецьких образів, властивих робітництву чи селянству. Центральний Комітет доручає Наркомосові (народній комісаріят освіти) розробити конкретні заходи щодо поліпшення стану революційних письменників України (авторське право, житловий стан, лікування, видавнича справа"). („Червоний Шлях", місячник, Харків червень 1927 р.).

Після цих постанов вільно кожному нелінивому комуністові вишукувати в віршах та в оповіданнях ріжних українських письменників „котрреволюцію". Пише Тичина свою поезію з селянського життя, що починається словами: — „Чистила мати картоплю", і в цій поезії люди нарікають на голод, на злидні, на всякі недостачі, — зараз же сам комісар Чубар проголошує, що Тичина хилиться до контрреволюції. А це значить, що підозрілого письменника починають переслідувати на кождім кроці отими „конкретними заходами", про які пише комуністична постанова: Його виженуть з хати, не дадуть грошей на лікування, не заплатять за видрукуваний матеріял і не дадуть йому ніде друкувати його творів.

Вже десять років перебуває українське письменство під такою опікою й реґуляцією комуністичної партії. Не диво, що література мусить бути однобока, неправдива, тенденційна. Таке становище остогидло було навіть такому правовірному комуністові як **Хвильовий.** Він запротестував проти насильного викривлювання українського красного письменства на московський копил. Мало того: сам оберфіскал України, наш подільський „землячок" комісар Затонський, і той мусів зазначити, що приписами літературний розвиток гальмується:

„Не можна творити, писав він 1927 року, коли тема не захоплює, а її розвиток не відповідає почуттям автора".

Але Хвильовий мусів зі своїми протестами замовкнути, а після нього ніхто не відважився піднести чола проти насильства над творчістю українських письменників.

Погляньмо, які наслідки принесла для української літератури комуністична опіка.

Комуніст Затонський писав свого часу: „Для того, щоб література була гідна свого імени, вона мусить бути перейнята бадьорістю й свіжістю". Це те капральське „смотреть веселей" (веселіше дивитися), з яким колись за царського режіму зверталися до потомлених вояків.

Але дійсність на Україні під большевицьким режімом зовсім не нахиляє письменників до веселощів. Загальний тон української літератури під большевиками сумний, зневірений, надломлений.

Свій прозаїчний жаль з приводу матеріяльного бідування виливає в віршах поет Атаманюк:

„Колиж пальто ще без вати
І в гаманці нема червінців,
Ти не тікай з дощу до хати,
Не лізь на очі журній жінці".

Навіть „гурра-комуніст" Сосюра, і той в хвилини роздумування звертає на журбу:

„Мої шляхи — одчай, шу-
[кання, тумани,
І вже у далині кінець я бачу
[свій".

Це той Сосюра, який найліпше вивчив комуністичні резолюції й віршами описує „світову революцію":

„Ми підем, ми підем на да-
[лекі міста,
Що всю землю обплутали
[дико!
Зброя нам — ленізм і кому-
[на — мета!
Там не буде ні злиднів ні
[лиха!"

Але ця бадьорість, веселість, многонадійність — штучна, зате сум, жаль, плач у поневільних большевицьких письменників щирий і глибокий. Невесело віршує, пр. Фальківський. Він сам член компартії; кажуть навіть, що служив у Чека, а тепер розчаровано, в розпуці дивиться на світ і на все, що кругом діється. Йому ввижається большевицька мрія в вигляді верховця, що їде по снігу на коні:

„Одна нога в стременах.
Сніги, вітри, зима.
Розрубані рамена
І голови нема.

А кінь стоїть і дремле:
Кудиж його іти?
До болю вгрузли в землю
Залізні копити.

Іде, іде снігами
На південь, північ, схід,
А вслід червоні плями,
А вслід червоний хід"...

Фальківський, як і Сосюра, передчуває недалеку свою смерть і з приводу цього сумує, бо не має мети життя. Большевизм, якому він кланявся — це безголовий їздець, що шалено їздить на коні на всі кінці світа, але всюди лишає після себе тільки крівавий слід. Байдужність, безнадійність його опановує:

„Мрійником родився, здохну
[подорожнім,
Як приблудна сука під чужим
[вікном".

Навіть початкуючий письменник Косяченко й той замісць казьонного „смотрет веселей" співає „надгробное риданіє":

І радісна думка, що завтра ум-
[ру,
І тінь моя місто покине,
Покине цей камінь, неспокій
[і шум".

Але поза цими сумними нотами розпуки й безнадійности мусять письменники виконувати „соціяльне замовлення" писати про „індустріялізацію", „колективізацію", оспівувати фабричні димарі та електричні машини. Ця „поезія" — й змістом і формою **страшна.** Ось як описує один совітський віршомаз колективізацію на селі:

„Один косить, другий возить,
Третій на Фордзоні.
Біжить Рось, купки хтось (?!),
Реве вода турбиною,
Живуть хлопці комуною".

А другий віршами аґітує за вибори до рад:

Гей, ради — ради,
Ради — поради,
Виходьте з хати,
Обирайте ради".

Від цих тем звертаються письменники до прославлювання комуністичних провідників. Большевицькі комісари мають своїх „придворних поетів". Найбільше, звичайно, „пощастило" Ленінові. Його собі вибрав для натхнення згадуваний колишній гайдамака, тепер правовірний комуніст Сосюра:

„Сьогодня не з нами наш
[вождь, наш Ілліч,
Ідем ми самі по дорозі!
Але, як і завжди, лунає наш
[крик
І ворог, як завжди, в трівозі"..

Треба признати, що оцими кострубатими віршами сучасна поезія українська переповнена. З цими панеґіриками „вождям" може своєю скількістю зрівнятися тільки мабуть єдина незаборонена галузь поезії — це вірші про кохання. І тут усі рекорди осягнув Сосюра:

„Інелу хочу я обнять,
Але вона цього не хоче"...

А друга поетка, що взяла розвід з першим чоловіком і пішла за другого, теж свої почування переносить друком на папір:

„Чом співаєш, жовта мандо-
[ліно,
І хвилюєш споминами кров?
Я тепер вже другого дружина,
Ти своє кохання поборов"...

(Конець буде).

Д-р Остап Грицай.

СТЕФАНИКОВА ПІСНЯ ПРО ЗЕМЛЮ

(Докінчення).

Ось у другім нарисі нашої збірки, — у щойно згаданім оповіданню **„Марія"** — воно присвячене памяти Івана Франка — маємо малюнок української селянки, якої всі три сини згинули за Україну. І з цього погляду постать такої геройської жінки-матери це, в порівнанню з дотеперішніми жіночими подобами у Стефаника — спроба чогось зовсім нового, з духа геройської епохи в життю народу нарожденого. Подібного типу жінки-патріотки в передвоєнній творчости Стефаника не стрічаємож ніде. Навпаки — сотворені тоді нашим оповідачем жіночі типи — це (з малими виїмками) жертви невідрадних життєвих обставин, більш страждучі, ніж боркі, більш пригноблені життям, ніж видвигнені ним на ясні вершини. Ми пригадаймо собі тільки чудово зворушливий малюнок безталанної Катрусі (**„Катруся"**), або щось таке прегарне, але невимовно смутне, як умираюча Іваниха (**„Кленові листки"**), або стара жебрачка в оповіданню **„Святий Вечір"**. Нехай, що Стефаник — як я це намагавсь виказати свойого часу в моїй праці про духовість Стефаникової людини*) — любить зберігати в малюнку майже кожної сотвореної ним постаті іскру тієї останньої гордости в людині, яка переображує сяйвом людського достоїнства навіть знужденілу жебрачку. І нехай, що всі герої Стефаника нічого так дуже не бояться, як „людського поругання" і за всяку ціну бажалиб від нього втікати хоч би й за море. З тим усім вони, головнож жіночі типи між ними, — в передвоєнних оповіданнях нашого письменника проти демона життя, як уже зазначено, здебільшого безпомічні. І власне саме тому тип геройської селянки в оповіданню „Марія" такий дуже відрадний зовсім іншою, стихією свідомої володарськости сповненою духовістю.

„... За її плечима — читаємо зараз з початку — дріжали вікна за кождим гарматним громом. А може там і її сини, може вже закуталися в білий рантух снігу і кров біжить із них і малює червоні квіти. Вона їх родила міцних і здорових, як ковбки; чим була грубша, тим більше робила, по кождій дитині була все краща й веселіша; а молока то мала такого, що могла дітей не плекати, а купати. І чоловіка мала дужого й милого, і маєток. То, як бувало жнуть на ниві цілу ніч, як дзвонять до сну дітям серпами, то чого їй тоді було треба, або чого боялася? Хіба, щоб звізда не впала дітям на голову; але вона була жвава така, що і звізду ймила би на кінчик серпа..." Правда — Стефаник занадто добре знає українську селянку, селянську матір, щоб думати, що вона **радісно** жертвує свою кров, свої люблячо виплекані діти, на вівтарі хоч би й найвеличавішої ідеї. Ні — коли Марія, чувала востаннє над дітьми, над трома синами, що рано-вранці мали іхати в місто як новобранці війни, і „гляділа на них тихенько від зорі до сходу сонця — в той час вона посивіла". Вона радаб спершу задержати коханих синів напереркір усьому в хаті, вона грозить їм, що коли її наймепший, Дмитро, теж піде з ними, то вона зараз закопає ніж у себе. Але й зараз же вона порозуміла, що „перетяла тим ножем світ на двоє: на одній половині лишилася сама, а на другій — сини втікають геть від неї..." І **матірю,** геройсько страждаючою, та геройсько память синів зберігаючою матірю лишається Марія до самого кінця оповідання як ще один знаменний доказ на те, який майстерний уподобник душі людини зі Стефаника, як живо вміє він вичути з людської душі те, що в неї прапервісне, стихійне і вроджене, та гостро відокремити його від усякого силуваного викрашування. Але може саме тому, що Марія так дуже дорожить своїми дітьми, може саме тому її жертва на вівтарі України набирає в наших очах такої траґічної величі та моральної глибини і таке важливе те все, що вяжеться в неї з тою жертвою. Так нпр. в картині, де в її хату заходять козаки-Українці, яких вона обдаровує по материнськи як тих, що „їх любили її сини", або головно в чудовій картині співу козаків, підчас якого Марія переживає ще раз усю казку свойого життя як мати Героїв.

І це саме тут знову раз одно з тих місць у Стефаниковій творчости, де його оповідання стає зворушливою, солодкою піснею про Рідну Землю і рідну людину.

Справді — який це великий поет отой наш оповідач Стефаник!

Дивімся нпр. на його оповідання **„Сини".** Оповідання? Та по формі воно нібито так. Але що там форма! Ви прислухайтесь до нього всією душею, переживіте серцем усе те, що Стефаник розповідає вам про старого Максима, а скажете певно, що це тільки по формі скромне оповідання, а по свойому духові — пісня. Така захоплююча пісня, мов одна з тих наших старих історичних дум, які співають вам про давніх козарлюг України, завзятих і непримиримих. Бо як в нарисі „Марія" маємо селянську матір, яка за Україну дала всі свої діти, так в постаті старого Максима в оповіданні „Сини" видвигається перед нами багатир-хлібороб, котрого два сини полягли за Вкраїну. І як в розмалюванню подоби Марії оповідач видержує майстерно ту надзвичайно тонку психольоґічну лінію, яка в духовости геройки підкреслює ніжними нюансами перевагу материнської любови над усіми іншими почуваннями, так і в подобі Максима ми бачимо передовсім осироченого **батька** полялих героїв. І тут прапервісне, стихійне, природою в першу чергу освячене почування людської душі — особливож селянської душі — для Стефаника куди міродатніше, ніж посередні, рефлєксією потішаючої розваги розбуджувані міркування. Але попри те все якжеж предивно обєднується в духовости Максима люблячий батько і володарський господар землі!

Коли ось Марія в попередньому оповіданню як мати не всилі спершу ніяк погодитися з тим, щоб „тота" Україна забирала їй усі діти, то Максим, відповідно до своєї дужої, мужеської духовости — інакше. Він безпосередно після того, як почув від сина Андрія про його намір боротися за Україну, каже до нього так: — „Сину... та є ще в мене менший від тебе, Іван, бери **і его** на це діло; він дужий, най вас обох закопаю **в цю нашу землю, аби ворiг з цего коріня її не віторгав у свій бік".** Та проте у хвилі, коли в ньому по їх смерти озивається батьківська туга, Максим не вагається докоряти й самому Господеві: — „Ех, сини мої — нудьгує старий вовк — де ваші голови покладені!? Не землю всю, але душу бим продав, абим кровавими ногами зайшов до вашого гробу. Господи... покажи гроби, най я ляжу коло них. Ти видиш цілий світ, але над моїми гробами Ти отемнів". — А при кінці, у славній апострофі до Богоматери: — „А ти, Мати Божа, будь мойов ґаздинев; ти зі своїм сином по середині, а коло тебе Андрій та Іван по боках... **Ти дала сина одного, а я двох".** — Повні своєрідної, в нашій літературі просто нечуваної досі краси є теж слова Максима до колишніх коханок його синів, по мойому один з найбільш вражаючих висловів батьківської туги, які знає усесвітнє письменство. І є дивна краса в самотніх розмовах старого з кіньми, з пташкою та з усім, що є його світом, краса, в рівній мірі принадна для критичного читача як з чисто психольоґічної сторони, так і з погляду на окремішній характер старої культури українського хлібороба, якої репрезентативним представником Максим тут являється. Але яка шкода, що автор таких типів не розмальовує ширше!

Не менш вражаючим представником українського селянства нашого часу являється в нашій збірці теж старий хлібороб в оповіданню **„Дід Гриць",** яке у протиставленні до нарису „Сини" має погідну, сказатиб, ідилічну закраску, хоч зрештою і тут гострий подих останньої епохи в історії України овіває нас жаром великого, визвольного змагання народу. І дід Гриць багатир, який каже про себе, що „тепер я богач, ще погодую цілу Україну", але коли Максим вдачею сердитий своєумець, то Гриць „має доброї, ласкавої душі в собі повну пазуху". І якщо в постаті Максима Стефаник намагався відтворити духовість хлібороба, поставленого — подібно як Марія — віч-на-віч з конечністю жертвувати свої діти за волю України, то в особі діда Гриця наш оповідач малює тип селянина-діяча з епохи радикального руху в нас. Мимо вузьких рамців цього нарису ми бачимо, що його внутрішні овиди обхоплюють собою дві важливі епохи — від Франка до війни — причім як малюнок діда Гриця так і концепція всього оповідання взагалі насувають нам знову раз думку про те, які то широкі культурно-історичні перспективи зміг би нам отворити Стефаник як оповідач, колиб від форми короткого оповідання схотів перейти до більшої повісти. Тут нпр. уже та подробиця, що старенький Гриць переживає кілька ґенерацій як громадянський діяч та носій визвольного ідеалу, це повістевий момент першорядного значіння, бо й чогоб то не далося згрупувати коло такого героя у великій повісти! А які прегарні, хоч і як коротенькі характеристики наших провідників тут! Як ось: „...Встає Франко з таким ясним чолом, як сонце, спокійно вчит нас, бо він усе знає..." Ну, хібаж не Франко це в усій красі, усій величі свойого творчого духа?

Але коли й висловлюємо побажання, щоб наш славний письменник зміг завершити свою епохальну творчість як оповідач ширшим розмахом ґеніяльного таланту, то все-таки треба нам зазначити ще раз, що обговорена тут збірка „Земля" — це рішучо найкраща з дотеперішніх вершин його творчости. Я не знаю нпр., чи хтось з сучасних европейських письменників зумів на двох коротеньких сторінках змалювати такі бездонні воєнного пекла, як Стефаник в обидвох ескізиках **„Діточа пригода"** та **„Пістунка".** А попри те ще й майстерні картини з воєнного побуту в нарисах **„Воєнні шкоди"** й **„MORITURI".** І все наново той тон натхненої пісні про землю, як ось в тому співі козаків в оповіданню „Марія", де одно з найкращих місць промовляє до нас словами з глибин душі Марії: — „Блискотять ріки по всій нашій землі і падають з громом у море — а нарід зривається на ноги. На переді її сини і вона з ними йде на тую Україну, бо вона, тая Україна, плаче й голосить за своїми дітьми: хоче, щоби були всі вкупі".

*) Див.: „Стефаникова людина", в журналі „Національна Думка", Прага 1927, ч. IV. і V.

Ганя: — То ти віддалася за свого роботодавця. А як довго ти для нього робила?

Соня: — Поки його не зловила.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОПРІМ „УКРАЇНСЬКЕ ТРІО".

Національно-визвольні змагання кожної нації мусять обхопляти всі ділянки національного життя. Нація, яка бореться за визволення зпід займанця, мусить не тільки на кожному кроці виявляти своє міцне побажання свободи та самоуправління на рідній землі, але, перш усього, доказати перед світом, що вона не є мертвим, а творчим, повним життя елементом в родині усіх націй, через задемонстрування, побіч своєї зрілости національної життєздайности та історії, також усіх скарбів національного духа: літератури та штуки. В минувшині величезну ролю у відродженні неодної нації відограла власне її народня штука, зокрема народні співи та музика. Знаний нам всім є історичний жарт, що Падеревський виграв Польщу на піяні. В дійсности є це більше правдою ніж жартом.

І тепер, коли наша визвольна боротьба ведеться на усіх можливих національних фронтах та коли пропаганда являється одним із найважливіших чинників у цій боротьбі, ми повинні вложити як найбільше енергії в напрямі зміцнення власне цих фронтів, які найбільше українську справу пропагують. Ведення пропагандивної боротьби з нашими ворогами спочиває в першій мірі на нас, українських емігрантах, бо тільки ми на чужині маємо цю велику нагоду поруширти закордонну опінію та змусити її до заінтересовання нашим народнім лихом, як рівнож і ці світові чинники, яких рішення може заважити на нашій долі.

Таким важним пропагандивним чинником є наше народне мистецтво. До недавнього часу наша еміграція в Америці навіть і не подумала, що має таку сильну зброю, яку можна спрямувати проти свого ворога з дуже хосенним наслідком. Та зрозуміли це й негайно забралися до праці на цім полі, прибувші до нас у повоєнних часах кращі представники нашого мистецтва, як Кошиць, Гайворонський, Придаткевич, Авраменко та інші, котрі не тільки нам самим показали наші пречудні народні танці, співи та музику, але своїми виступами почали розславлювати українське імя так, як воно на це заслугує. Всі ще памятаємо, коли то американські Українці з безмірною радістю читали прихильні рецензії чужинецької преси про виступи славного хору Кошиця. Не втих ще відгомін цеї великої в історії нашої тут еміграції події, коли Авраменко вивів сотки нашого цвіту, молодих танцюристів, на найбільшу на світі сцену Метрополітан Опери.

Знайшла отже наша еміграція можливий для неї за кордоном спосіб боротьби з ворогами, зрозумівши велику вагу пропаганди рідної штуки. Треба тільки, щоб раз почате діло пропаганди продовжати з повним накладом енергії. Власне тепер, коли справа української нації переживає критичні моменти, кожна крихта енергії, кожний можливий спосіб боротьби за свободу повинен бути використаний та спрямований проти нашого ворога.

Досі ми не мали ані одного поважного українського ансаблю в Америці, який гідно репрезентував би українську пісню та музику. Існує тепер одно, а це є „Українське Тріо" під пров. проф. Р. Придаткевича, яке є тепер одинокою українською професіональною концертовою ґрупою в Америці і яке своїми дотеперішніми виступами поміж чужинцями здобуло собі неабияку симпатію. Тріо має можливість їздити по Америці, бо в теперішних часах група з 3-ох осіб має з практичного боку більші можливости в концертованню. В склад тріо входять відомі нам артисти: Р. Придаткевич, скрипка, Марія Гребінецька, сопрано; крім них заанґажовано п-ну Олю Ткачук зі Скрентону, Па., молоденьку, але дуже талановиту й музично знаменито вишколену піяністку. Тріо це виступало досі головно по американських каледжах та університетах і інших дуже поважних центрах науки і штуки. Зайвим є додавати, яку велику пропаґанду воно робить в користь української справи, коли візьмемо під увагу, що в університетах ґрупується самий цвіт американської інтелігенції, якої прихильна опінія може принести нам велику користь. Запитаний проф. Придаткевич, яке враження звичайно викликують його концерти на слухачах, відповів, що вони так захоплюються українською музикою, що у них прямо є тепер модою домагатися від інших музиків українських композицій, та що дуже інтересуються Українцями взагалі і звичайно по концерті облягають його і випитують про всякі справи, звязані з сучасним і минулим України.

Та хоча це Тріо є під зарядом славної Мисс Вери Бул Гол, воно досі концертувало по Америці ще віднесно замало, а то через брак популярности. Йому треба більше нюйорської критики, яка є конечна для артиста, чи групи артистів, коли хочеться здобути імя в Америці. В тій саме цілі Тріо це дає дня 14-го листопада ц. р. концерт в славній Тавн Гол в Ню Йорку. По тім концерті можна мати надію на більше артистичне турне по Америці. Для одержання помочі від нашого громадянства у влаштованню цего концерту, Тріо звернулося до Центр. Комітету Укр. Нац. Організ. міста Ню Йорку і цей взяв на себе обовязок діло це перевести. Мені здається, що це не є справа виключно приватна, ані теж виключно нюйорська, але загально-національна, яка повинна мати за собою загальне громадянське поперття. Громадяни, які в повнім зрозумінні народньої справи всякими способами, чи то через матеріяльну поміч чи теж через закупно білетів, а в кожному разі через численну участь, причинилися до величавости виступу Авраменка в Метрополітан Опера Гавз, дали доказ своєї свідомости. Знали вони, що це є іспит нашої нації перед чужинцями, та що цей іспит мусить випасти величаво, бо це було нам конечним. Вірити треба, що ці самі громадяни, місцеві й околичні, і тепер зрозуміють, що концерт цей є таким самим важним іспитом, як і виступ Авраменка та дадуть йому подібне поперття.

Евген Скоцко,
Ню Йорк, Н. Й.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЛОРЕЙН, О.

Про наші гаразди.

Були часи, коли в наших сторонах було незле жити. Були добрі роботи по фабриках і наші люди потрохи поробилися. Нема в нас богато бизнесменів, але половина Українців має свої власні хати, що правда, заморгеджовані, але таке є і з іншими народами.

Та від двох літ роботи стає чимраз менше. Це відчуває наша робітнича кляса, бо нема, вже чим податку платити, ні процентів від морґеджів.

До тої біди з безробіттям причепилася до нас ще одна. А є нею боротьба релігійна. А через неї терпить і всяке інше життя.

Як по інших громадах, так і в нас є кілька народних товариств, мужескі й мішані. Це по більшій части товариства запомогові, які належать до У. Н. Союза.

Завдяки тим товариствам побудовано теж і церковцю.

Парохія наша належала під юрисдикцію еп. Богачевського. А біда зачалася тоді, коли по відході о. Коритовського в 1928 р. громада не могла діждатися призначення священика з боку епископа. Тоді прийшов священик, надісланий тодішним адміністратором о. Пелеховичем.

Я не хочу входити в боротьбу, яка повстала в громаді через релігійний спір. Скажу тільки, що коли би ми були люди свідомі й дійсно поступові, то не доводили би до того, щоби громада розбивалася, щоби волочитися по судах, та щоби на тім терпіла ще й наша організація, себто У. Н. Союз.

Ми, Союзовці, повинні памятати, що нам треба бути толерантними в релігійних справах. Ми повинні знайти спосіб, щоби була між нами згода. І ми можемо того доконати. А доказом цього є той мітинг, який в нас відбувся в присутности головної урядничкі, Марії Розумилю, котра прибула до нас на припорученя головного уряду У. Н. Союза. Хоч зійшлися на наради два ворогуючі між собою Союзові відділи, то такт пані Марії Розумилю довів до того, що наради відбулися спокійно й поважно. З таких нарад набрали наші діти з Молодечого Відділу поважання і любови до нашої організації й найстарших. В такий спосіб повинні-ми дальше працювати і бути супроти себе вирозумілими. Навчімся задля добра народної справи і нашої організації одні другим вибачати, а буде нам лекше жити навіть у таких важких часах, як теперішні.

М. Г.

Новоженець: Я хочу женитися. Прошу мені сказати, які є сполучені з цим оплати.

Урядник: — Покищо тільки пять долярів за „лайсенс", а опісля ввесь ваш тижневий заробіток.

Д-р А. Т. Кібзей.

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

(18)

XIV. Tetanus (Lockjaw).

Це дуже інтересна заразлива слабість, котру спричинює в чоловіці ціь бактерії тетанус, а котра проявляється судорогами мускулів звичайно в щоках і в карку, поширюючись відтак і на решту тіла з винятком рук, котрі в часі недуги лишаються нормальними.

Ця хороба є звісна в цілім світі, а іменно всюди там, де люди гноять ї управляють землю, — значить у хліборобських краях. Звичайно частіше проявляється вона в теплих краях. Багато випадків недуги тетанус було між жовнірами в останній світовій війні з причини занечищених ран.

Бактерію тетануса відкрив в р. 1885 Ніколаєр, а відокремив її Кітасото в р. 1889, — значить зачав їх штучно розмножувати для дослідних цілей.

Бактерії тетануса живуть постійно в кишках коня і в кінськім калі, а також в добре нагноєній землі, особливо в глибині всього на кілька цалів від поверхні. Ті бактерії можуть дістатися до тіла чоловіка через якунебудь ранку, але вони не затроюють собою крови, лиш їх токсини або їх атакує нерви і спричинює недугу. Майже всі звірята в меншій або більшій мірі можуть занепасти на ту недугу.

Прояви недуги тетанус у чоловіка зачинаються в 8 до 12 днів по зараженню. Зпочатку чоловік відчуває якесь напруження і біль у мязах, занепокоєння, корчі і болі коло рани, куди зайшли бактерії недуги; відтак відчуває біль горла, тяжко приходиться йому поликати страви, а карк (потилиця) твердне. Се найголовніша признака. Щоки наче спараліжовані, уст отворити не можна. Наступають відтак страшні судороги і корчі в мязах майже цілого тіла. Зуби сильно закусуються, ані говорити, ані їсти не можливо. Чоло морщиться, голова подається взад; хребет і коліна, а часом і рамена викривлюються, а черево твердне. Хорий терпить страшенні болі при найменшім порушенню або якіминебудь криком чи галасі зовні.

В лекших випадках недуги корчі зменшуються і судороги поволи уступають.

В тяжких випадках корчі сугорди кріпшають. Живчик бє дуже скоро. Горячка висока, хоч нерівномірна. Смерть може наступити від безнастанних корчів або й голоду, коли недуга довше тревае; або звичайно через недомагання серця, або врешті через удушення з причини корчів горляних мускулів. Свідомість чоловіка не уступає звичайно аж до смерти. Чоловік кінчить життя звичайно напротязі сімох днів.

Коли чоловік подужає, то його мускули ще довго лишаються тверді, особливо мускули щок. Часом можна попасти другий раз в ту саму недугу, звичайно в короткий час по здоградім виздоровленню.

Лікування. Головним способом успішного лікування є забезпечити хорому повний спокій; давати йому усмирюючі ліки на нерви та старатись відживлювати його, щоб не вмер з голоду. Хорого треба відокремити в затемненій кімнаті, не дразнити хорого голосним говоренням або криками; під голову давати товсту подушку, щоб хорий лежав з піднесеними догори раменами для улекшення віддиху. До відження давати молоко і яйця в достаточній скількости. Лікарська поміч в тій недузі конечно потрібна, бо хорого треба годувати трубкою помiж зуби або крізь ніс, коли ніяк не можна уст йому отворити або коли чере хорий не годен поликати страв.

Але найголовнішим, хоч ще добре невипробуваним середником лікування тої недуги є щепінка або спеціяльна сироватка, що її запускається в мускули або під шкіру або в жили хорого чоловіка. Коли щепинку дається негайно по перших проявах недуги, то вона пригашує ділання їди тетануса і недужий лекше переборює хоробу. Найлiпше давати щепинку перед проявами недуги, коли є підозріння, що може проявитися тетанус. Дається її звичайно 4 рази у відступах часу що 7 днів. Через щеплення смертельність на тетанус значно впала. Зпочатку війни в англійських шпиталях гинуло на тетанус приблизно 58 на 100 хорих жовнірів, але відтак смертельність впала до 28 на 100.

XV. Золзи.
(Glanders).

З черги згадаємо дещо і про ту недугу, хоч вона захоплює в першу чергу тільки коней, ослів та мулів, а рідко трапляється у чоловіка. Золзи — це гостра заразлива або й хронічна недуга, що її спричиняє особлива бактерія, звана „малеї". Відкрили її й описали Лефлер і Шуц в р. 1882. У коней, ослів та мулів загніздується вона в слезистій оболонці носа або в железах голови.

Чоловік може заразитися золзами тільки від хорих звірят, коли ропа з звірячого носа або з ран увійде до тіла чоловіка через ніс або через задрапану шкіру. Багато лікарів, що студіювали бактерії золзів в лябораторіях, заразилося і повмирало на ту недугу.

Прояви. Заховання золзами у чоловіка наступає на протягу одного до пять днів від часу, коли бактерії золзів дістались до тіла. Тіло синіє. На місці, де є закажена ранка, шкіра напухає і червоніє, желези набирають матерії і розширюються. Так недуга поширюється скоро по цілім організмі. Виступають вонючі рани по тілі, особливо на лиці і в околицях суглобів. В носі творяться болячки, з котрих витікає смердючий гній, причім ніс пухне і червоніє. Горячка тіла висока. Часом золзи атакують легені і тоді чоловік занепадає також на запалення олегочної або запалення легенів. В таким стані прояви недуги прибирають вид неначе гострого тифу, бо і кишки не є вільні від болів. Врешті попадає хорий в повну утрату сил, а загальне закаження тіла спричинює смерть від одного до трох тижнів. Тільки 5 людей на 100 хорих на золзи можуть вилікуватись, а зглядно виздоровіти.

Золзи можуть мати також т. зв. хронічний характер. Тоді проявляються вони висипкою і ранами по тілі, що виділюють дуже смердючий гній. Вони часто гояться, але по якімсь часі наново отворюються або нові виступають. Часом не видно їх кілька місяців або й років, та опісля знову втворяться і слезять гноєм. В часі хронічних золзів чоловік звичайно не хоріє на ніс ані на легені, але хронічні золзи можуть часом перемінитися на гострі. Половина хорих на хронічні золзи вмирає.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

POLAND AND THE UKRAINIANS.

A Mission of Inquiry.

III.

CRUEL AND PERSISTENT OPPRESSION.

(From our Special Correspondent).

Lemberg (Lwow).

Innumerable acts of petty intimidation of the Ukrainians by the Poles occur all the time. Taken separately, they often appear trivial, but their cumulative effect is maddening. And always, in the background, there is the menace of torture and long imprisonment. Nor is the menace a distant one — torture and imprisonment are so frequent that they belong to the commonplaces of everyday life in this dark land of cruelty and oppression.

It is true that the political offender will sometimes get a fair trial, that evidence is not always obtained by torture, and that, even when so obtained, it is often — though not always — disallowed. There are political spies and agents everywhere. Every Ukrainian teacher or student in every village is an object of permanent vigilance and continual inquisition. There need not even be a pima facie case — the faintest suspicion, (or even less than a suspicion for a spy must earn his keep) and an arrest is made. What arrest, even when followed by acquittal, may signify is shown by the case of the two students Sosnowski and Solonynka, described in the previous article. Their case is not exceptional. Arrest, torture, and detention are — quite apart from all due process of law—in themselves instruments of the Terror.

Ukrainians are being tried all the time, singly, in small groups, or in batches of ten or twenty. Under Austrian rule many of the judges in Eastern Galicia were Ukrainians, now nearly all are Poles. The jurymen are nearly all Polish too, even in regions where the Ukrainians are in a big majority. Thus there is always an initial bias against the accused, for Poles and Ukrainians hate one another with a burning hatred. Nevertheless, Polish judges are often fair, especially when they have had an Austrian or even a Russian training. But the younger Polish judges, who have been appointed since the creation of the Polish State, are different — they are too often instruments not of justice but of the Terror, especially in Volhynia, where oppression takes on forms far more sinister and inhuman than in East Galicia.

„Polonisation."

Just as the schools and the judiciary are being progressively "Polonised," so is the Administration. Ukrainian officials still exist, but the higher the ranks the rarer they become. The more responsible and influential posts in the bureaucracy — and Poland, like Tsarist Russia, is essentially a bureaucratic State — have nearly all passed into Polish hands. There are Ukrainians who, whether through opportunism or political indefference, dissociate themselves from the Ukrainian national movement and work with the Polish Dictatorship. Some of them are members of the Sejm (Parliament), and their speeches are used in Polish propaganda so as to create the impression that the Undo is a treasonable organisation that in no way represents a Ukrainian people living contentedly under Polish rule. Such Ukrainians are also to be found in the Administration. But they represent no body of public opinion — they stand completely isolated.

The trials of persons arrested for the "acts of sabotage" — chiefly arson — that provided the official excuse for the "Pacification," are still going on. Many of the prisoners are very young, and are members of the secret society known as the Uwo. The leader of the Ukrainian National party, the Undo, Dr. Lewitzky, was arrested in October and kept in prison until a few days ago — he was released on bail, but the date of his trial does not seem to have been fixed as yet. Nor does there seem to be any charge against him so far.

According to Polish official figures, 1,739 Ukrainians were arrested for "acts of sabotage," and 915 were committed for trial. The trials began early this year. Twelve prisoners have just been tried here in Lemberg — five of them were sentenced to terms of penal servitude varying from two years to five on the 6th of July. Many of those arrested last autumn are still in prison awiting trial.

These trials have added little to what was already known. The evidence must be regarded with a good deal of scepticism, for it is based largely on "confessions" extracted by torture, and on the uncorroborated statements of police spies. Nor are the judges and juries above the suspicion of partisanship. But even if we assume that all the prisoners who have been convicted are guilty (many of them certainly are, and some have even proudly admitted the charges against them), even then the "Pacification" is robbed of any thin shadow of justification it may ever have seemed to have.

Many Innocent Victims.

A number of individuals are guilty and have been sentenced, but the many hundreds, or, more probably, thousands, of Ukrainians (chiefly peasants, but also priests, teachers, students, women, and even children) who were flogged, many of them to death, are innocent. Their collective guilt, for which they were collectively punished, is a myth. The trials have also shown that there is no evidence at all in support of the official Polish contention that the Uwo is in league with the Germans. This contention can now be finally dismissed as a baseless legend. And the alternative contention — namely, the connivance of the Russians — can be dismissed as equally baseless. Meanwhile nothing has been done to punish or even to reprimand those responsible for what has now by cumulative and unshakable evidence been established as one of the most frighful atrocities of modern times. Neither the horror felt throughout the civilised world over this atrocity, nor the representations of Mr. Henderson at Geneva or of the Committee of Three in London, have had the slightest positive result.

When the League Council meets in September the Polish Government will, presumably, be asked to show that it has done something, or to give some explanation why it has done nothing. The time to do something, or to think of an explanation why nothing has been done, is now very short indeed.

(The two earlier articles on this subject appeared in the "Manchester Guardian," of yesterday and Monday).

(The Manchester Guardian, Wednesday, September 2, 1931).

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Тов. мі. Івана Франка, від. 372, повідомляє всіх членів і члениць, що місячний мітінг відбудеться в пятницю, 18 вересня, в годині 7-ій ввечір, в домі тов. Головки. Напоминається всіх явитись в означений час. Не явившийся член або челниця підлягає карі після ухвали. — В. Ярема, пр.; Гр. Орецький, секр.

НЮ БРІТЕН, КОНН. Бр. св. Петра і Павла, від. 254, повідомляє місцевих і позамісцевих членів, що мітінг відбудеться 18 вересня, в гали церковній, точно в годині 7.30 ввечір. Обовязком кождого члена є явитись в означений час. — Мих. Тимчишин, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДЖАНСТАВН, ПА.

Спимо сном блаженних!

Коли взяти „Свободу" в руки, то аж серце радується, коли читаємо, як то наш нарід будиться на всіх землях, по всіх селах і містах, як в краю так і тут в Америці. Читаємо раз-у-раз про ріжні виступи танцюристів, співаків, про протестаційні віча, походи і т. п. І з ріжних громад забирають ріжні люди голос в ріжних громадських чи яких інших справах, а все те вказує, що життя пливе всюди. Тільки про нашу громаду нічого не чути.

Правда, маємо в себе величаву церкву. Але навіть і вона світить пустками. І мабуть тому, що не було кому навіть до неї ходити, виставлено в громаді ще одну церкву. І коли не було чим одного священика оплатити, то тепер треба дати удержання двом і дві церкви оплатити.

А вислід з того такий, що маємо яких 400 шкільних дітей, з яких нема кому кілька слів по українськи написати чи прочитати.

Гадав би хто, що громада поступова. Не держиться церкви, то певно інакшим способом думає про просвіту й народню роботу. Але й того нема. Бо противники „попів і капіталу", це московські наймити, з котрих нема ніякої користи для народу. Хто погляне на життя нашої громади, тому хіба серце крається з жалю, що ми так нидіємо. А коли наші діти пропадуть на наших очах, то це буде виною нас самих. Бо який даємо їм примір?

Ми можемо також влаштувати величавий виступ українських танків. Ми можемо теж повести пропаганду за нашу справу і хоч роздати визначнішим Американцям оту велику книжку, яку видало Обєднання про польські звірства. Хтож має це за нас зробити, коли ми самі тим не займемося?

Громадянин.

Материнство.

Василько зїв так богато яблок, що мама сказала, що він вже не дістане ані одного.

— Ще тільки одно, — просить Василько.

— Ну, то одно візьми собі,— відповідає мама.

На її здивування Василько вибрав найменше яблоко і почав їсти. Кілька хвиль пізніше він каже:

— Мамо, це яблоко-дитя, яке я зїв, плаче за своєю мамою.

ТАРЗАНІВ СИН.

(39)

Дивлячись на дівчину та її батька, Корак уявляв собі картину своєї власної зустрічі з батьком та матірю в Лондоні, після довшої розлуки. В той час Араб підійшов до дівчини й спинився перед нею. Дівчина глянула вгору й побачила Араба. Корак був здивований, коли побачив, що дівчина перелякано дивилася на Араба. Вона схопилася на ноги й хотіла тікати геть, та Араб штовхнув її так, що вона звалилася з ніг.

—o—

Дівчина знов схопилася на ноги й побігла в напрямку до дерева, де на гильці притаївся Корак, що вже весь палав гнівом і жадобою оборонити дівчину. Шейк догнав дівчину й знову дав її такого стусона, що вона повалилася на землю. Тут уже Корак не витримав. Зі зручністю пантери він скочив з дерева й кинувся на Араба, який був заскочений несподіваною появою Корака. Зі всього розмаху Корак затопив Араба по щелепах.

—o—

В Араба почорніло в очах і зюшений кровю, що витікала з повибиваних зубів, він непритомний звалився на землю. Корак підійшов до дівчини, яка здивовано й перелякано дивилася на незнайомого її чужинця. Корак заговорив до неї по англійськи, а потім мовою малп, але вона не розуміла його. Дівчина лише з жахом дивилася на шейка, сподіваючись, що він прийде до памяти. Вона знаками показала Коракови, що Араб убє її.

—o—

Корак почав заспокоювати дівчину й також знаками показував, що він оборонить її. Вона не боялася його. Вона вже почала вірити, що цей молодий юнак врятує її від страшного шейка. Дівчина не памятала, коли вона мала приятеля в своєму життю. Вона з цікавістю почала розглядати свого несподіваного приятеля. Вразило її те, що він на собі мав шкіру леопарда, а особливу увагу вона звернула на металеву бранзолетку, що була на лівій руці Корака.